

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2021/809
Toplantı Tarihi/Sayısı : 11.5.2022/10
Karar Numarası : 2022/271
Başvuran : S.S
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Akhisar T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuran, Kurumda tekli odada kaldığını, sosyal ve sportif faaliyetlerden koşullarda kalan mahpuslarla eşit şekilde yararlandırılmadığını ve Kurum İdaresinin tekli odalarda kalan mahpusları eğitim, iyileştirme, işyurdu faaliyetlerinden ilgili mevzuat uyarınca yararlandırmadığını iddia etmektedir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesi 12.08.2021 tarih ve 809 sayı ile kayda alınmıştır.

3. Başvuru dilekçesi ve ekleri doğrultusunda, Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından incelemesi gerçekleştirilen başvuruda başvuran:

a) Tek kişilik odada kaldığını ve günde 2 saat bahçeye çıkma hakkının bulunduğunu,

b) Ağırlaştırılmış müebbet ile cezalandırıldığı için sosyal ve sportif faaliyetlerin yaptırılmadığını, Covid-19 pandemisinden önce ayda 1 kez olmak üzere spor faaliyetlerine katılabilmesine rağmen pandemi döneminde bu faaliyetlere katılmadığını, koşullarda kalan mahpusların ise normalleşme döneminden sonra spor faaliyetlerine katılabildiğini, konu hakkında İdareye başvurduğunda ise bahçelerinde bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin uygun olduğu yönünde karar alındığını,

c) Koşuhta bulunan mahpusların eğitim, iyileştirme ve işyurdu faaliyetlerine katılabildiğini, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün (Genel Müdürlük) “Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümler” konulu 46/1 No’lu Genelge’inde yer alan “Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumlarındaki Eğitim - Öğretim Çalışmaları, Sosyal - Kültürel ve Sportif Faaliyetlere İlişkin Esaslar” başlığı uyarınca faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gerekirken İdare tarafından buna riayet edilmediğini iddia etmektedir.

4. Başvuranın dilekçesi 26.08.2021 tarihli ve 3615 kurum sayılı yazımız ile Akhisar T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna ve Genel Müdürlüğe gönderilmiştir. Başvuranın iddialarına, Genel Müdürlük tarafından 30.11.2021 tarihli ve 4723 sayılı yazı ile yanıt verilmiştir. Söz konusu yazıda özetle;

a) Ceza infaz kurumlarında oda ve koşu yerleştirme işlemlerinin, ilgili mevzuat uyarınca suç grupları ve türleri, risk durumları, yaş, cinsiyet, hüküm alıp almadığı, kurum güvenliği gibi kriterler göz önünde bulundurularak idare ve gözlem kurulu tarafından değerlendirilerek yapıldığı,

b) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı” başlıklı 25’inci maddesine göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan mahpusların mahpuslarının infazının gerçekleştirildiği, başvuranın da ilgili mevzuat gereğince tek başına havalandırma bahçesinden faydalandırıldığı,

c) Başvuranın havalandırma saatlerine ilişkin olarak Kurum İdaresine yazmış olduğu dilekçesi doğrultusunda Kurum İdare ve Gözlem Kurulu tarafından; “Havalandırma saatlerinin adı geçen ile aynı durumda, en fazla 3 kişi ile ve her zaman aynı kişilerle olması koşuluyla, iki saat olarak plânlanmasına” karar verildiği,

d) Başvuranın 02.08.2021 tarihli açık spor salonuna çıkma talebinde bulunduğu, talebinin değerlendirilmesi neticesinde İdare ve Gözlem Kurulu tarafından bu talebin reddedildiği, başvuranın bu karara karşı yaptığı şikayetin ... İnfaz Hâkimliği tarafından reddedildiği, başvuran tarafından bu karara karşı ağır ceza mahkemesine yapılan itiraz başvurusu neticesinde ise ... Ağır Ceza Mahkemesi tarafından itirazın reddine karar verildiği, bahse konu olan havalandırma bahçesinin 18 metrekare olduğu ve bu alanda spor faaliyetlerinin yapılmasına engel bir durum bulunmadığı,

e) Görevli personel ile hükümlü ve tutuklu arasındaki ilişkinin Kanun ve Yönetmelik hükümleri çerçevesinde gerçekleştiği, bu hususta şikâyeti olan hükümlü ve tutuklu şikâyetlerinin derhal ilgili mercilere iletilerek gerekli görülmesi halinde ilgili personel hakkında adli ve idarî soruşturma başlatıldığı,

f) Kurumda ilgili mevzuat hükümlerinin ayırım yapılmaksızın ve kimseye ayrıcalık tanınmaksızın her mahpusa eşit şekilde uygulanmakta olduğu, mahpuslara ceza verilmesi işleminin Kurumun disiplin kurulu tarafından verilmekte olduğu ifade edilmektedir.

5. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Genel Müdürlüğün cevabi yazısı başvurana iletilmiş ancak başvuran tarafından Kurumumuza yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesine göre: "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.*"

7. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumumuzun; "*özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

8. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumundaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahpuslar ve ceza infaz kurumu görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (*Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) 2.Genel Rapor, Hapsedilme, para.44*).

10. Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası ve Sözleşme'nin 3'üncü maddesi herhangi bir sınırlama öngörmeksizin işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti Anayasa'nın 15'inci maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde dahi istisna öngörmemiştir. Aynı şekilde Sözleşme'nin 15'inci maddesi benzer bir düzenleme ile kötü muamele yasağına ilişkin herhangi bir istisna öngörülmemiştir (*AİHM, Selmouni/Fransa [BD], B.No: 25803/94, 28.07.1999, para.95; Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B.No: 24760/94, 28.10.1998, para.93*).

11. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir davranışın kötü muamele kapsamı teşkil edebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerektiğini ifade etmektedir. Bir olayda kötü muamele olup olmadığının değerlendirilmesinde; muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır (*Anayasa Mahkemesi, Tahir Canan, B.No:2012/969, K.T: 18.09.2013, para.23.*).

12. Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Alt Komitesi(SPT) tarafından yayımlanan Covid-19 pandemisi bağlamında özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere yönelik muameleye ilişkin ilkeler bildirisinde; elzem olmayan faaliyetlerin askıya alınması meşru ve makul olmakla birlikte, salgın süresince alıkonulan kişilerin temel haklarına tam olarak saygı gösterilmesi gerektiğini ve yeterli kişisel hijyeni sürdürme (sıcak su ve sabuna erişim dahil) ve günlük açık havaya erişim (en az bir saat) hakkından

mahrum bırakılmamalarını ve ayrıca, ziyaretler dahil olmak üzere dış dünya ile iletişime ilişkin herhangi bir kısıtlamanın, alternatif iletişim araçlarına (örneğin telefon veya internet üzerinden sesli erişim gibi) erişimin artmasıyla telafi edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

13. 5272 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı" başlıklı 25'inci maddesinin (b) bendinde yer alan düzenleme şu şekildedir: "*Hükümlüye, günde bir saat açık havaya çıkma ve spor yapma hakkı tanınır.*"

14. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukuların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümler konulu 46/1 No'lu Genelgesinin "Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumlarındaki Eğitim Öğretim Çalışmaları, Sosyal - Kültürel ve Sportif Faaliyetlere İlişkin Esaslar başlıklı bölümün birinci fıkrasında: "*Üçüncü Bölümde düzenlenen 'Genel Esaslar' çerçevesinde; yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında ve kapalı ceza infaz kurumlarının yüksek güvenlikli bölümlerinde kalan hükümlü ve tutukular, bireysel veya 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde eğitim-öğretim, sosyal-kültürel ve sportif çalışmalardan yararlandırılacaktır.*"

15. Başvuran, Covid-19 pandemisinde önce ayda 1 kez çıkabildiği spor salonlarına pandeminin başlamasından sonra hiç çıkamadığını, İdare tarafından 18 metrekare olan bahçede günlük 2 saatlik havalandırma süresi içerisinde spor faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi yönünde karar verildiğini iddia etmiştir. Genel Müdürlükten gelen cevabi yazıda; başvuranın bu husustaki talebine ilişkin Kurumun İdare ve Gözlem Kurulu'nun 02.08.2021 tarihli ve 2021/6196 sayılı kararıyla talebinin reddedildiği belirtilmiştir. Söz konusu İdare ve Gözlem Kurulu kararında, Covid-19 tedbirleri kapsamında farklı koşullarda barındırılan mahpusların birbirleri ile temasını önlemek amacıyla faaliyetlerin ikinci bir talimata kadar gerçekleştirilemediği, havalandırma için çıktıkları 18 metrekarelik bahçede bu faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği ve bu sebeple başvuranın talebinin reddedildiği belirtilmiştir.

16. Ülkemizde 2020 yılının Mart ayında ilk Covid-19 virüsü kaynaklı hastalık vakasının görülmesi üzerine pek çok kısıtlama tedbiri alınmıştır. Özel sektörde ve kamuda evden çalışma, belirli günler ve saatlerde sokağa çıkma yasağı, maske takma zorunluluğu, ülke genelinde Covid-19 nedeniyle uzun bir süre boyunca uygulanan tedbirlerden bazılarıdır. Bunun yanında 29.04.2021 – 17.05.2021 tarihleri arasında Covid-19 nedeniyle 81 ilde tam kapanma tedbiri uygulanmıştır.

17. 01.07.2021 tarihi itibarıyla ülke genelinde Kademeli Normalleşme sürecine geçilmiş olup Covid-19 nedeniyle uygulanan pek çok kısıtlama kaldırılmıştır. Ancak takip eden süreçte Covid-19 pandemisi "Omicron" varyantı ile tekrar etkisini artırmış ve ülkemizde de hızlı bir şekilde yayılım göstermiştir. Bu nedenle mahpuslar arasında Covid-19'un yayılımını engellemek amacıyla ceza infaz kurumlarında da önlemlerin alınması gereklilik arz etmiştir.

18. Mahpusların sosyal ve sportif faaliyetlere katılımlarının sağlanması infazın birincil amacı olan mahpusların ıslahı için büyük önem arz etmekte olsa da mahpusların sağlığı da göz ardı edilmemelidir. Bu yüzden mahpusların Covid-19 sebebiyle etkinliklere katılımlarının azaltılması ve toplu etkinliklerin yaptırılmaması Covid-19 pandemisi tedbirleri kapsamında makul olarak değerlendirilmektedir.

19. İdare ve Gözlem Kurulunun 02.08.2021 tarihli 2021/6196 sayılı kararı ile Covid-19 tedbirleri sebebiyle başvuranın spor faaliyetlerini havalandırmaya çıktığı bahçede gerçekleştirmesi yönünde karar verildiği görülmektedir. Başvuran, bu karara karşı ... İnfaz Hakimliğine itiraz etmiştir. İnfaz Hakimliği, 12.08.2021 tarihli ve 2021/2850 sayılı Kararı ile Covid-19 tedbirleri kapsamında farklı koşullarda barındırılan mahpusların birbirleri ile temaslarının önlenmesi amacıyla sportif ve sosyal etkinliklerin ikinci bir talimata kadar gerçekleştirilememesinden ötürü başvuranın talebinin reddine karar verilmiştir. Başvuran bu karara karşı da ... Ağır Ceza Mahkemesine itirazda bulunmuştur. ... Ağır Ceza Mahkemesi, 08.09.2021 tarihli ve 2021/988 D.İş sayılı kararı ile itirazın reddine karar vermiştir.

20. Mahpusların tutuklu bulunduğu sürelerin daha faydalı ve mahpusların ıslahına yönelik tamamlanması adına sosyal ve sportif faaliyetlerin verimli bir şekilde geçirilmesi önem arz etmektedir. Bunun yanında Covid-19 pandemisinin yayılım hızı ve insan bedenine olan olumsuz etkisi göz önünde bulundurulduğunda bu süreçte günlük yaşamda birtakım kısıtlamaların getirilmesi makul karşılanabilecektir. Bu kapsamda İdare ve Gözlem Kurulunun, ... İnfaz Hakimliğinin ve ... Ağır Ceza Mahkemesinin kararlarının isabetli olduğu değerlendirilmektedir.

21. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirilmeye birlikte,

yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki mevcut iddialar kapsamında kötü muamelele varan bir uygulama bulunmadığı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLALİ OLMADIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 11.05.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK

Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN

Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ

Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER

Üye